

Mgr lic. Mateusz PISAREK
KUL, Lublin

WYDARZENIA SPORTOWE I SUKCESY POLSKICH SPORTOWCÓW ZACHĘTĄ DO BUDOWANIA TOŻSAMOŚCI NARODOWEJ ORAZ POSTAW PATRIOTYCZNYCH

Od najdawniejszych czasów sport kształtował świadomość przynależności oraz więzi grupowej, lokalnej, regionalnej bądź narodowej. Bogata historia sportu sięgająca starożytności pozwala zauważyć, że zwycięstwo zawodnika w zawodach lub na igrzyskach olimpijskich było wyróżnieniem nie tylko dla zawodnika, lecz również dla miasta: „Grecja rozbita na miasta i państewka jednoczyła się pod dobrotliwym spojrzeniem Dzeusa”¹. W średniowieczu rycerze poprzez swoje zwycięskie potyczki z przeciwnikami rozslawiali dwory, społeczności miejskie lub wiejskie jak również kraje, z których pochodzili². Znaczny wpływ sportu w formowaniu się tożsamości narodowej nastąpiło w XIX i XX w. W większości państw sport był identyfikowany z dążeniami narodowymi oraz niepodległościowymi.

Rywalizacja sportowa, a w szczególności ta na szczeblu międzynarodowym jest swoistym miejscem manifestowania tożsamości narodowej i postaw patriotycznych przez zawodników, zespoły sportowe i ich sztaby szkoleniowe oraz sympatyków sportu i kibiców. W to całe dzieło włączają się również osoby, które niekoniecznie interesują się sportem, ale z racji odnoszonych sukcesów sportowych przez zawodników lub organizowania jakiegoś wielkiego wydarzenia sportowego przez dany kraj lub miasto osoby te identyfikują się z określonym państwem popadając w zachwyt i dumę narodową.

Dość zastanawiające i ciekawe staje się zatem zestawienie sportu z patriotyzmem, gdyż może to być przyczyną budowania tożsamości narodowej, ale doprowadzić też może do różnych innych skrajnych postaw, które nie mają nic wspólnego z manifestowaniem swojej narodowości. Często kibice bardzo aktywnie włączają się w poza-stadionową działalność o charakterze patriotycznym, ale czy można ich nazwać prawdziwymi patriotami? Czy ich patriotyzm nie ogranicza się tylko do wydarzeń bądź sukcesów sportowych odnoszonych przez sportowców? Odpowiedzi na te i inne pytania dostarczy refleksja przeprowadzona w obszarze sportowo-patriotycznym.

1 J. Parandowski, *Mitologia*, Warszawa 1959, s. 68.

2 Por. R. Wroczyński, *Powszechne dzieje wychowania fizycznego i sportu*, Wrocław 1985, s. 63-66.

1. Nauczanie Kościoła katolickiego o miłości do ojczyzny.

Stolica Apostolska wielokrotnie wypowiadała się na temat szeroko pojętego patriotyzmu podkreślając szczególnie miłość do ojczyzny. Temat ten przewijał się w dokumentach i wypowiedziach papieży, podejmowany był on również przez Episkopaty poszczególnych krajów. Analizując wypowiedzi Kościoła katolickiego podejmującego kwestię patriotyzmu dostrzec można bogactwo dokumentów poruszające dane zagadnienie, które sięga współczesności.

Dla potwierdzenia powyższych stwierdzeń należy przytoczyć wybrane wypowiedzi Urzędu Nauczycielskiego Kościoła poczynając od pontyfikatu papieża Leona XIII, autora encykliki *Sapientiae christianae*, w której poucza, że obowiązkiem każdego człowieka jest kochać i bronić ojczyznę, a gdy zachodzi taka potrzeba oddać za nią życie w celu jej obrony³. Z kolei papież Pius X wyraźnie wskazuje na Przykazania Boga jako źródło powinności miłowania ojczyzny⁴. Kwestiami patriotycznymi, lecz nie wprost, zajął się Sobór Watykański II, który w Konstytucji *Gaudium et spes* pisze:

„Niech obywatele pielęgnyjną wielkodusznie i wiernie miłość ojczyzny, jednak bez ciasnoty duchowej, tak by zawsze mieli również wzgląd na dobro całej rodziny ludzkiej, którą łączą w jedno różne więzy między plemionami, ludami i narodami”⁵.

Katechizm Kościoła Katolickiego z 1992 r. również podkreśla miłość do ojczyzny, która wynikać powinna z „obowiązku wdzięczności i porządku miłości”⁶. Inne punkty tegoż dokumentu unaoczniają obowiązki obywateli, którymi są szacunek i miłość do ojczyzny⁷. Polska tradycja pokazuje wzory życia całkowicie poświęcone dobru wspólnemu jakim jest ojczyzna. Osobom, którzy bezinteresownie i z poświęceniem ratowali ojczyznę, gdy była ona poddawana najcięższym próbom z pewnością przyświecał obowiązek przytoczony powyżej.

Szczególną uwagę należy zwrócić na pontyfikat świętego Jana Pawła II, który prześlaknięty był miłością do kochanej ojczyzny. Papież z Polski wielokrotnie w swoich publikacjach i wypowiedziach zachęcał do umiłowania ojczyzny wyprowadzając miłość do niej z Ewangelii oraz Dekalogu, a mianowicie IV przykazania. Swoje wypowiedzi na temat patriotyzmu i miłości do ojczyzny, kierował papież Jan Paweł II głównie podczas pielgrzymek do Polski. Egzemplifikacją wypowiedzianych słów przez niego była jego postawa wobec ojczyzny. Warto również dodać, że Wojtyła w swoim nauczaniu przestrzegał przed niebezpieczeństwami związanymi ze źle pojmowanym patriotyzmem.

Według świętego Jana Pawła II Ewangelia nadaje nowe znaczenie pojęciu ojczyzny, jako ojcowizny, którą człowiek zyskał dzięki Chrystusowi, a zatem oznacza to wieczną ojczyznę, niebieską, do której zmierza. Dzięki takiemu otwarciu ojczyzny doczesnej na wieczność, patriotyzm liczy się z prawami

3 Leon XIII, Encyklika *Sapientiae christianae* (Rzym, 10.01.1890).

4 Por. W. Seremak, *Patriotyzm nowego człowieka*, w: *Homo novus*, A.J. Nowak, T. Paszkowska (red.), Lublin 2002, s. 333.

5 KDK 75.

6 KKK 2239.

7 Por. KKK 2112; 2199; 2310.

innych, a perspektywa wiecznej ojczyzny zachęca do gotowości służenia ojczyźnie doczesnej. Mając przed sobą taką oto wieczność, człowiek nie może pozostać na nią obojętny, goniąc tylko za własnym sukcesem, lecz musi służyć innym, tym samym ojczyźnie⁸.

Jak zaznacza Karol Wojtyła, patriotyzm można wyprowadzić z IV przykazania: „Czcij ojca i matkę”, gdyż całe dziedzictwo duchowe, którym jest ojczyzna, przekazywane jest człowiekowi w głównej mierze przez ojca i matkę. To dzięki nim młody człowiek zostaje umiejscowiony w konkretnej tradycji, historii, języku oraz ojczystym krajobrazie. Przytoczone Przykazanie wskazuje również na cześć i szacunek, jakie człowiek powinien okazywać swoim rodzicom, którzy dali mu życie i troszczyli się o jego wychowanie. Prawo Boskie odnosi się też do ojczyzny będącej matką wszystkich ludzi, która zrodziła ich dla społeczności i dziedzictwa kulturowego. Miłość do tej matki jest zatem prawem oraz obowiązkiem każdego człowieka. Miłowanie własnej ojczyzny wynika również z naturalnego przywiązania do ziemi przodków, z którą wiąże człowieka często religia. Osoba będąca umocniona duchem patriotyzmu gotowa jest do licznych poświęceń dla dobra swojego kraju. Miłość ojczyzny wynika z natury człowieka, zaś zadaniem wyznaczonym przez Boga jest wieczność wobec ojczyzny-matki⁹.

Papież z Polski wielokrotnie wskazywał na niebezpieczeństwo źle pojmowanego patriotyzmu: nie należy dopuścić do przekształcenia się patriotyzmu w nacjonalizm. Według Jana Pawła II antidotum na nacjonalizm jest prawdziwy i dobrze pojmowany patriotyzm. Taki patriotyzm miałby być głęboko przesiąknięty chrześcijańską i personalistyczną wizją człowieka. Człowiek stworzony na obraz i podobieństwo Boga Stwórcy jest zdolny przelewać miłość na innych ludzi i narody. Każdy bowiem nosi w sobie *częstkę* Boga Stwórcy. Dla prawdziwego chrześcijanina godność każdego człowieka oraz narodu wypływać winna z tego, że każdy człowiek jest obrazem Boga¹⁰.

Obecność Kościoła katolickiego we wszystkich narodach i społeczeństwach świata wyznacza wiernym ich cel ziemskiej pielgrzymki, jakim jest Ojczyzna Niebieska. Jednocześnie stanowi to wezwanie do miłości względem ojczyzn ziemskich, czyli postaw patriotycznych. Jak pokazuje długa i bogata tradycja Kościoła katolickiego nauczanie o patriotyzmie zawiera się w dobrze pojętej miłości do ojczyzny. Patriotyzm jest zatem postawą miłości wobec wszystkich aspektów ojczyzny. Wypowiedzi Urzędu Nauczycielskiego Kościoła kształtujące się na przestrzeni lat świadczą o tym, że patriotyzm jest wartością, zaś nacjonalizm to antywartości¹¹.

8 D. Kowalczyk. *Ojczyzna i patriotyzm*, w: <http://www.deon.pl/religia/kosciol-i-swiat/komentarze/art,694,ojczyzna-i-patriotyzm.html> (19.02.2015).

9 J. Szyran. *Moralny imperatyw miłowania ojczyzny*, w: <http://www.szyran.republika.pl/artykuly/patriotyzm.htm> (20.02.2015).

10 A. Stelmasik. *Jan Paweł II – nauczyciel patriotyzmu*, w: <http://e-civitas.pl/jan-pawel-ii-nauczyciel-patriotyzmu/> (20.02.2015).

11 Por. P. Przesmycki, *Patriotyzm w nauczaniu Kościoła katolickiego*, w: „Annales. Etyka w życiu gospodarczym” 11/2(2008), s. 195-203.

2. Sport i patriotyzm to dobre połączenie.

Na silny związek sportu z patriotyzmem wskazują liczne inicjatywy, w których wszelka aktywność ruchowa przeplata się z licznymi postawami patriotycznymi. Zdaniem Jana Żaryna sport ma w sobie siłę, w której mieszczą się trzy wielkie wartości: prawość, wolność i patriotyzm¹². Sport zatem nie jest tylko aktywnością ruchową, lecz posiada szereg fundamentalnych wartości. Tak uprawiany sport stać się może doskonałą lekcją historii, wiedzy o społeczeństwie i kulturze, również zachętą do utrwalenia stałych postaw patriotycznych.

Historia powstania klubów sportowych ukazuje patriotyzm jako warunek powołania ich do istnienia. Zadaniem tych klubów, prócz rywalizacji sportowej było kultywowanie języka ojczystego i narodowych tradycji¹³. Do dnia dzisiejszego większość z tych klubów jest depozytariuszami narodowych i religijnych wartości, a ich zawodnicy poprzez sport pokonują swoich rywali. Zdarza się jednak, że patriotyzm związany z klubami piłkarskimi zmierza w niewłaściwym kierunku, przybierając postać nacjonalizmu.

Brzemie patriotyzmu noszą też w sobie kibice tychże klubów, który angażują się w poza-stadionową aktywność o charakterze patriotycznym. Niektóre środowiska kibicowskie dbają o upamiętnianie rocznic ważnych wydarzeń historycznych, postaci zapomnianych przez społeczeństwo. Trybuny stadionów zachęcają nawet tych najmłodszych kibiców do krzewienia gorliwej miłości do swojej ojczyzny. Szczególnie flagi kibiców podkreślają ich przynależność do danego regionu, miasta bądź osiedla. Każdy kibic jest dumny ze swojego klubu niezależnie od wyników sportowych, gdyż patriotyzm, wierność tradycji, duma z przeszłości i gra *fair play* są najważniejsze.

Warto przytoczyć również stanowisko lekarzy, którzy twierdzą, że utrzymanie ogólnej kondycji fizycznej człowieka na właściwym poziomie gwarantującym równowagę przebiegu procesów ustrojowych polega na podejmowaniu minimum aktywności ruchowej w życiu codziennym. Prowadzenie ruchliwego trybu życia oraz uprawianie ćwiczeń fizycznych jest koniecznością, bo człowiek okazać się może niezaradny w najłatwiejszych sytuacjach. Niedostateczna ilość ruchu stanowi poważne zagrożenie również dla tożsamości narodu. Wyzwanie postawione przed lekarzami było konieczne do podjęcia przez nich działań zmierzających do upowszechnienia wiedzy o aktywności ruchowej i wciągnięcie do niej w sposób systematyczny¹⁴.

Wprowadzenie takich zmian nie może nastąpić radykalnie i potrzeba na to dużo czasu, a przede wszystkim wymaga to istotnej zmiany świadomości ludzi.

12 Por. J. Żaryn, *Prof. Żaryn w miesięczniku „w Sieci Historii”*: „Sport ma w sobie siłę, w której mieszczą się trzy wielkie wartości: prawość, wolność i patriotyzm”, w: <http://wpolityce.pl/polityka/184107-prof-zaryn-w-miesieczniku-wsieci-historii-sport-ma-w-sobie-sile-w-ktorej-mieszczą-sie-trzy-wielkie-wartosci-prawosc-wolnosc-i-patriotyzm> (25.02.2015).

13 Do takich klubów można zaliczyć: Pogoń Lwów, Legia Warszawa, Wisła Kraków, Lechia Gdańsk, FC Barcelona, Celtic Glasgow, Maccabi Tel Aviv itp.

14 Por. E. Kałamacka, *Zdrowie i aktywność ruchowa Polaków a ich patriotyzm według lekarzy (XVI-XIX w.)*, w: *Spoleczno-edukacyjne oblicza współczesnego sportu i patriotyzmu. Wychowanie patriotyczne przez sport t. II*, J. Chełmecki (red.), Warszawa 2007, s. 67.

Chodzi o włączenie w ten proces wszystkich Polaków. Innowacyjne podejście do patriotyzmu wymaga aktywnego uczestnictwa w rozrastającej się kulturze fizycznej. Udział w tym przedsięwzięciu tworzy zręby patriotyzmu, do którego zalicza się: szacunek dla życia, odpowiedzialność za swoje zdrowie oraz bliźnich. Niezbędnym warunkiem takiego patriotyzmu jest przede wszystkim umiejętność życia, a nie tylko gotowość do walki połączona z oddaniem życia za ojczyznę. W tak rozumianej koncepcji patriotyzmu człowiek staje się rozumnym i odpowiedzialnym obywatelem w pełni świadomym swojego szczególnego miejsca i roli w dziejach kraju¹⁵.

Ciągle zmieniająca się rzeczywistość, stawiająca wiele trudności oraz pytań, ale również mnóstwo wyzwań, dzisiejszemu człowiekowi. Zachęca do jeszcze większej pielęgnacji postaw patriotycznych, w tym dbałości o zdrowie i systematycznego udziału w aktywności fizycznej. Włączanie krajów do wspólnoty europejskiej może stać się kolejną trudnością w odnajdywaniu właściwej tożsamości patriotycznej, gdyż staje się ona coraz bardziej europejska, a nie krajowa. Jeszcze innym niezwykle ważnym problemem jest pogłębiający się kryzys wychowania patriotycznego młodzieży, który zatacza coraz szersze kręgi. Przyczyn tego zjawiska jest wiele, ale o tym przyjdzie powiedzieć w ostatniej części tejsze refleksji.

3. Inicjatywy sportowo-patriotyczne oraz sukcesy polskich sportowców.

Powszechnie wiadomo, że sukces każdego sportowca jest przyczyną wzrostu zainteresowania daną dyscypliną sportową, w której zawodnik odnosi dobre wyniki¹⁶. Przykładem może tu być skoczek narciarski Kamil Stoch, piłkarz Robert Lewandowski, siatkarz Mariusz Wlazły bądź bramkarz piłki ręcznej Sławomir Szmal. Ale chyba nie do końca każdy zdaje sobie sprawę z tego, że udział tych i innych polskich sportowców w turniejach staje się przyczyną do budowania tożsamości narodowej oraz postaw patriotycznych. Oczywiście nie zawsze jest to patriotyzm w czystej postaci, gdyż towarzyszą temu różne inne elementy.

Bez wątpienia sukcesy odnoszone w sporcie integrują społeczeństwa i zachęcają obywatela do heroizmu. I tak dzieje się gdy sukcesy polskich sportowców przybierają na sile, zawodnicy kwalifikują się na ważne imprezy sportowe lub odnoszą sukcesy w kolejnych fazach rozgrywek, każdy kibic jest dumny z tego, że jest Polakiem. Natomiast w momencie awansu do ścisłego finału rozgrywek reprezentacji Polski, każdy Polak nawet ten, który nie interesuje się na co dzień sportem, ubiera barwy narodowe, dekoruje w nie swój dom lub pojazd i śpiewa hymn stojąc na baczność nawet przed telewizorem. A stąd już tylko o krok od pełnego patriotyzmu, który można przenieść na życie codzienne, a nie tylko na ten określony moment, którym jest sukces sportowców.

15 Tamże.

16 Por. D. Grzyb, *Wpływ kariery sportowej Justyny Kowalczyk na upowszechnianie sportu wśród dzieci i młodzieży Małopolski*, w: *Spoleczno-edukacyjne oblicza wspólczesnego sportu i patriotyzmu. Wychowanie patriotyczne przez sport t. II*, J. Chełmecki (red.), Warszawa 2007, s. 138.

Sukcesy odnoszone w sporcie w różnych dyscyplinach integrują społeczeństwa i wzmacniają rządzących. W krajach silnych sukcesy sportowe potwierdzają i wzmacniają własną wartość, zaś w krajach słabszych chwilowo kompensują słabość¹⁷. Kraje w których poczucie tożsamości narodowej zostało głęboko wpisane w ich korzenie potrafią mimo różnych niepowodzeń nawet sportowych patrzeć na swój kraj z poczuciem szacunku oraz miłości. Mistrzostwa Europy mężczyzn w piłce nożnej rozegrane w Polsce i Ukrainie są tego doskonałym przykładem. Przed samymi Mistrzostwami większość Polaków chodziło z podniesionym czołem z nadzieją na dobry występ drużyny narodowej, dekorowało swoje samochody i domy w barwy narodowe, lecz w momencie nie zakwalifikowania się do dalszych rozgrywek tejże reprezentacji duma narodowa zgasła, głowy zostały spuszczone, a dekoracje narodowe wylądowały w piwnicach.

Doskonałym przykładem, gdzie zaobserwować można trwałe poczucie dumy ze swojego kraju są różnego rodzaju inicjatywy sportowo-patriotyczne. W ostatnim czasie znacznie przybrały one na sile. Zaliczyć do nich można chociażby biegi patriotyczne w tym Bieg Niepodległości – ostatnio bardzo popularny również wśród młodzieży. Bieg Niepodległości liczy sobie już dość bogatą historię, która sięga 11 listopada 1989 roku. Wtedy odbyła się pierwsza warszawska edycja tego biegu, w którym wystartowało ok. 100 osób¹⁸. Do chwili obecnej wspomniany bieg uległ przeobrażeniu i odbywa się na kilku dystansach w różnych grupach wiekowych niemalże w każdym polskim mieście. Sama idea Biegu albo raczej Biegów Niepodległości, to połączenie wartości sportowych z przesłaniem kultywowania jednego z najważniejszych świąt narodowych – Dnia Niepodległości 11 listopada. Jak podkreślają organizatorzy:

„zwycięzcą jest każdy, kto wziął w biegu udział, dając świadectwo hartu ducha, jak też pamięci o tak ważnym wydarzeniu jakim dla każdego Polaka jest Dzień Niepodległości”¹⁹.

Inną grupę biegów stanowią te organizowane ku pamięci np. Żołnierzy Wyklętych, Powstania Warszawskiego, ofiar tragedii smoleńskiej. Biegi Pamięci są to symboliczne wydarzenia upamiętniające jakieś ważne momenty historyczne, które zakorzeniły się na dobre w umysłach obywateli danego kraju. Takie Biegi Pamięci są skrupulatnie organizowane nie tylko ze strony przygotowania i zabezpieczenia samego biegu, chodzi tu szczególnie o przypomnienie wydarzeń historycznych i upamiętnienie osób. Często Bieg Pamięci to tylko część obchodów danego wydarzenia w skład, którego zazwyczaj wchodzi: Msze św., złożenie kwiatów na grobach (np. pomordowanych żołnierzy), wykłady, prelekcje. Bieg to tylko jedna z form uczczenia pamięci, a chodzi w nich o zwrócenie uwagi obywateli na historię. Dla samego rozwoju ducha patriotyzmu ważne jest to, aby w tych obchodach

17 Z. Krasnodębski, *Fajny i niefajny patriotyzm*, w:

<http://autorzygazetypolskiej.salon24.pl/425994,fajny-i-niefajny-patriotyzm> (20.03.2015).

18 *Bieg Niepodległości w Warszawie – jaką ma historię?*, w:

http://www.mowimyjak.pl/newsy/sport/bieg-niepodleglosci-w-warszawie-jaka-ma-historie,29_62297.html (24.03.2015).

19 *Bieg Niepodległości dla biegaczy i chodziarzy*, w: <http://swidnica24.pl/bieg-niepodleglosci-dla-biegaczy-i-chodziarzy/> (24.03.2015).

brały udział całe rodziny, gdyż tylko młode pokolenie z należycie ukształtowaną tożsamością narodową będzie pielęgnować żywą tradycję swojego kraju.

Bardzo ciekawą formę manifestowania swoich postaw patriotycznych proponują środowiska kibicowskie, które włączają się w różnego rodzaju wydarzenia patriotyczne. Często można ich zobaczyć na obchodach rocznic wydarzeń historycznych. Dodatkowo swoją opieką otaczają kombatantów, którym organizują przeróżną pomoc, pamiętają również o grobach żołnierzy poległych w obronie Polski. Charakterystyczną rysą środowisk kibicowskich są tzw. sektorówki²⁰, odwołujące się do wydarzeń historycznych kraju bądź swojego klubu. Odnoszą się również do codziennej sytuacji kraju, ale przede wszystkim są doskonałym miejscem manifestowania swojej dumy narodowej.

Jednym z takich środowisk kibicowskich są kibice klubu piłkarskiego Legia Warszawa, którzy prócz dopingowania swojej drużyny czynnie uczestniczą w obchodach rocznic wydarzeń historycznych swojego kraju oraz miasta Warszawy²¹. W kalendarzu kibiców tego klubu 1 sierpnia zapisał się jako moment upamiętnienia ofiar Powstania Warszawskiego oraz oddania czci żyjącym Powstańcom. Z roku na rok coraz więcej kibiców Legii bierze udział w tych obchodach. Każdego roku w rocznicę wybuchu Powstania Warszawskiego, kibice stołecznego klubu składają wieńce i własnoręcznie przygotowane znicze w kształcie herbu swojego klubu w kilku miejscach Warszawy. Przedstawiciele grupy kibicowskiej biorą udział we wszystkich dzielnicowych oraz centralnych uroczystościach, a w rocznicę „godziny W” pod pomnikiem „Gloria Victis” zbiera się liczna grupa legionistów. Inni uroczystości odpalają race pod pomnikiem Małego Powstańca, a jeszcze inni biorą udział w uroczystościach na Cmentarzu Powstańców. Tradycyjnie o godzinie 20:00 kibice Legii maszerują spod stadionu przy ul. Łazienkowskiej na Kopiec Powstania Warszawskiego²². Delegacje składają wieńce, palą znicze, pozostali rozwijają transparenty, śpiewają hymn Polski i odpalają race²³. Takie chwile potrafią poruszyć serca, ale stanowią również zachętę do sięgnięcia pamięcią do historii lub bezpośredniego odwołania do tych wydarzeń.

Imponująco przedstawiają się oprawy meczowe realizowane przez kibiców Legii Warszawa i nie dotyczą one zawsze bezpośrednio samego meczu rozgrywanego przez piłkarzy, ale często związane są one z wydarzeniami historycznymi. Doskonałym obrazem tego są piękne sektorówki robione przez kibiców specjalnie na taką okazję. Przykładem może być chociażby dzień 1 marca, gdy obchodzony jest Narodowy Dzień Żołnierzy Wyklętych, wtedy to kibice Legii prezentują sektorówkę²⁴, odpalają race, śpiewają hymn narodowy,

20 Sektorówka – to duża flaga, wciągana najczęściej z dolnego sektora na górną część trybuny. Sektorówki są dumą kibiców i ważą czasami kilkadziesiąt kilogramów.

21 Por. M. Chłopaś, *Legia pamięta*, w: „Nasza Legia” 35(539)2007, s. 18.

22 Internet stanowi bogate źródło zdjęć i filmów z obchodów Powstania Warszawskiego, w którym wzięli udział kibice Legii Warszawa. Może je zobaczyć chociażby tutaj:

<http://www.legia.net/wiadomosci,42664->

[fotoreportaz_z_obchodow_rocznicy_wybuchu_pw.html](http://www.legia.net/wiadomosci,42664-fotoreportaz_z_obchodow_rocznicy_wybuchu_pw.html) (25.03.2015).

23 Maryla, *Jeszcze Polska nie zginęła – czyli nowoczesny patriotyzm? Imponujący album kibiców Legii*, w: <http://blogmedia24.pl/node/51067> (25.03.2015).

przed pierwszym gwizdkiem czcą minutą ciszy poległych w obronie ojczyzny, a potem wznoszą okrzyki patriotyczne takie jak: „Cześć i chwała Bohaterom!”.

Stowarzyszenie Kibiców Legii Warszawa przy współpracy z Biurem Promocji Miasta Stołecznego Warszawy wydało również jubileuszowy album z okazji rocznicy 90-lecia założenia Legii Warszawa pt. *Warszawa i Legia. 90 lat razem*. Album nie był w ogólnej sprzedaży, gdyż posiadał charakter niekomercyjny, a jego głównym celem było skoncentrowanie się na:

„licznych kontekstach dziejów Legii, emocjach jakie jej gra wywoływała wśród tysięcy widzów, wreszcie jakże licznych i zaskakujących ciekawostkach i nieznanych epizodach związanych z Legią. Barwne i dramatyczne wydarzenia historii Polski i Warszawy znajdowały swe odzwierciedlenie w losach Legii i postawach jej licznych sympatyków. (...) klub zawsze łączył warszawiaków ponad wszelkimi społecznymi podziałami”²⁵.

Warto również dodać, że przygotowywane sektorówki na specjalne okazje²⁶ opatrzone są w oryginalne hasła jak to: „Żołnierze Wyklęci. Wśród cieniów nocy, w mroku drzew, wezwani na Ojczyzny zew”. Fani Legii Warszawa przygotowali okolicznościową i efektowną oprawę wzbogaconą o wspomniane wyżej hasło oraz flagę, na której znajdował się wilk w towarzystwie biało-czerwonych flag i rac. Sami zaś kibice skandowali przy tym głośno: „Armia Wyklęta, Warszawa o Was pamięta”. Najczęściej hasła umieszczane na takich flagach stanowią zachętę do uczczenia pamięci ofiar wydarzeń historycznych lub po prostu przypomnienie ważnych faktów, które miały istotny wpływ na rozwój kraju.

Dotarcie z przekazem historycznym poprzez wydarzenia sportowe jest bardzo ciekawym pomysłem na kształtowanie postaw patriotycznych szczególnie wśród najmłodszych. Dlatego organizatorzy zabiegają szczególnie o tę grupę wiekową. Obok głównych obchodów wydarzenia przygotowują dla nich np. pokazy grup rekonstrukcyjnych bądź rodzinne gry terenowe. W ten sposób nawet osoby, które nie są związane ze sportem biorą udział w takich wydarzeniach, które niosą w sobie silne przesłania patriotyczne, a idee i wartości propagowane przez upamiętnianych nadal są żywe i aktualne.

4. Co dalej z patriotyzmem przejawiającym się w sporcie? (wnioski i propozycje).

Obecnie w debatach publicznych sporo mówi się o patriotyzmie, potrzebie wychowania patriotycznego oraz szerzącym się kryzysie postaw patriotycznych. Jak podaje literatura, przyjmuje się trzy przyczyny dystansowania się Polaków od „idei miłości ojczyzny”, czyli patriotyzmu. Pierwszą z nich jest kryzys domów duchowych (rodzina, państwo, Kościół). Kolejną jest lęk przed nacjonalizmem, a ostatnią przyjmowanie nieżyczliwych stereotypów przedstawiających Polskę jako kraj pijaństwa, nietolerancji i

24 Przykładową sektorówkę można zobaczyć choćby tutaj: <http://niezalezna.pl/64688-kibice-legii-oddali-hold-zolnierzom-wykletym> (26.03.2015).

25 Stowarzyszenie Kibiców Legii Warszawa, *Ze wstępu do albumu (Warszawa i Legia. 90 lat razem)*, Warszawa 2006, s. 7.

26 Mecz rozegrany 1 marca 2015 roku na stadionie przy ul. Łazienkowskiej, gdzie miejscowa Legia Warszawa zmierzyła się z Podbeskidziem Bielsko-Biała.

kseńofobii²⁷. Podobnie jest też z patriotyzmem przejawiającym się w sporcie, który również przeżywa różnego rodzaju problemy. Niektórzy podnoszą nawet głosy, że to, co obecne jest w sporcie, nie można nazwać patriotyzmem, gdyż kibice nie cieszą się z sukcesu swojej drużyny tylko porażki rywali. Inni jeszcze twierdzą, że jest on sporadyczny i pojawia się tylko w niektórych momentach takich, jak ważne imprezy sportowe bądź sukcesy sportowców.

Wyraźnie należy podkreślić, iż bezsprzecznie w szeroko pojętym sporcie przejawia się patriotyzm w różnych odmianach, tylko często media kreują obraz, który sprzeczny jest z rzeczywistością pokazując np. kibica piłki nożnej jako łysego osiłka, patrzącego kogo pobić i co zdemolować²⁸. Tymczasem kibice często zakładają stowarzyszenia kibicowskie w ramach, których prowadzą różne inicjatywy takie jak: honorowe oddawanie krwi (ambulansy, w których kibice oddają krew często pojawiają się przed stadionami²⁹), odwiedzanie domów dziecka z zawodnikami klubu i przekazywanie prezentów wychowankom, organizacja turniejów dla dzieci, branie czynnego udziału w uroczystościach związanych ze świętami patriotycznymi, o czym mowa była wcześniej.

Na sprawujących władzę w państwie spoczywa odpowiedzialność za podtrzymywanie tradycji narodowych i patriotycznych, to oni muszą dbać o przekaz tradycji młodym pokoleniom, by był on ciągły i „czysty” tzn. bez żadnych zabarwień ideologicznych. Patriotyzm ma wtedy stanowić owoc głębokich przemyśleń nad tradycją i historią narodu, jak również jego rolę w moralnym życiu człowieka³⁰. Mierzony jest on skalą wartości opierającej się na prawdziwym humanizmie, który musi być wolny od ideologii. Dlatego niezmiernie istotna jest ochrona dziedzictwa kultury narodowej, a ściśle wiąże się z tym wychowanie patriotyczne, które ma swoje korzenie w rodzinie, będącej nośnikiem nie tylko tradycji religijnych, ale również narodowych i patriotycznych.

Istotnym przejawem patriotyzmu jest znajomość historii i kultury ojczyzny oraz tradycji i wartości, a samo świętowanie i obchodzenie rocznic narodowych staje się doskonałą lekcją patriotyzmu dla młodych pokoleń. Tę możliwość daje szeroko pojęty sport, w którym nie chodzi tylko o aktywność fizyczną, lecz o wszelkie formy z tym związane jak np. kibicowanie, działalność na rzecz klubu bądź drużyny. Aktywność ruchowa kształtuje wartości i postawy bliskie patriotycznym. W patriotyzmie i sporcie przejawia się zarówno działanie, praca, poczucie silnej więzi emocjonalnej, społecznej, kulturowej, religijnej z własnym narodem, jego historią oraz tradycją, wartościami i aspiracjami³¹.

27 Por. J. Salij, *Patriotyzm dzisiaj*, Poznań 2005, s. 7-15.

28 Por. T. Janus, *Przemiany w środowisku kibiców sportowych*, Warszawa 2013, s. 67.

29 Przykładem jest choćby mecz Zagłębia Sosnowiec z Legią Warszawa (7.03.2008), przy okazji którego krew oddało 57 fanów (52 mężczyzn i 5 kobiet).

30 Por. J. Woroniecki, *Katolicka etyka wychowawcza* cz. 2/2, Lublin 1986, s. 122.

31 M. Dziewiecki, *Rodzina u podstaw edukacji patriotycznej i obywatelskiej – analiza psychologiczna*, w: *Rodzina u podstaw edukacji patriotycznej i obywatelskiej: materiały edukacyjne z XVIII Forum Szkół Katolickich; Jasna Góra 29 XI-1 XII 2007 r.*, Rada Szkół Katolickich, Warszawa 2008, s. 54.

Jeszcze innym elementem łączącym sport i patriotyzm są zwyczaje oraz obyczaje świąteczne w różnych wymiarach: lokalnym, regionalnym i państwowym, które stwarzają możliwość przynależności do określonych grup. Wydawać się może, że ograniczanie symboli narodowych do świąt i stadionów narodowych stanowi jakiś problem i występuje tu pewnego rodzaju wstyd bądź niechęć do polskości w niektórych kręgach. Nie tylko 11-go Listopada, ale zawsze należy być dumnym ze swojej polskości. Bycie Polakiem to wartość sama w sobie. Historia Polski to dzieje ludzi opisanych przez bohaterstwo, niezłomność i heroizm cnót.

Streszczenie.

Obecnie wydarzenia sportowe są jednym z niewielu aren, gdzie manifestować można swój patriotyzm szerokiej publiczności. Z tego faktu korzystają: sportowcy, kibice, dziennikarze i inne osoby zaangażowane w to dzieło. Rywalizacja sportowa jest demonstracją siły narodu, ale też powodem do dumy lub wstydu. Sport zawsze emocjonował społeczeństwo, a zjawisko patriotyzmu też tkwi w warstwie emocjonalnej, choć do takich zachowań pobudzają również inne okazje. Okazywanie uczuć patriotycznych traktuje się jako sprawę wstydliwą, zaś okazywanie emocji w sporcie przychodzi bez oporów i traktuje się je jako naturalny wybuch. Nie tylko wydarzenia sportowe pobudzają patriotyzm, gdyż zmysł patriotyzmu widać również w kulturze. Sport stanowi najbardziej popularną formę kultury masowej, choć nie jest jej jedynym wymiarem. Jednakże patriotyzm w sporcie jest najbardziej widoczny i spektakularny, bo obejmuje miliony ludzi.

Summary.

Currently sporting events are one of the few arenas where you can demonstrate your patriotism wide audience. From this fact used by athletes, fans, journalists and other persons involved in this work. Sports competition is a demonstration of the strength of the nation, but also a source of pride or shame. Sport has always excited the public, and the phenomenon of patriotism also lies in the emotional layer, although such behavior also stimulate other occasions. Showing affection patriotic treated as a matter of shameful, and showing emotions in sport comes without resistance and treat it as a natural outbreak. Not only sporting events stimulate patriotism, because patriotism sense also seen in the culture. Sport is the most popular form of mass culture, although it is not its only dimension. However, the patriotism in sport is the most visible and spectacular, because involves millions of people.

Bibliografia

- Chłopaś M., *Legia pamięta*, w: „Nasza Legia” 35(539), s. 18.
- Dziewiecki M., *Rodzina u podstaw edukacji patriotycznej i obywatelskiej – analiza psychologiczna*, w: *Rodzina u podstaw edukacji patriotycznej i obywatelskiej: materiały edukacyjne z XVIII Forum Szkół Katolickich; Jasna Góra 29 XI-I XII 2007 r.*, Rada Szkół Katolickich, Warszawa 2008, s. 49-60.
- Grzyb D., *Wpływ kariery sportowej Justyny Kowalczyk na upowszechnianie sportu wśród dzieci i młodzieży Małopolski*, w: *Społeczno-edukacyjne oblicza współczesnego sportu i patriotyzmu. Wychowanie patriotyczne przez sport t. II*, J. Chełmecki (red.), Warszawa 2007, s. 135-140.
- Janus T., *Przemiany w środowisku kibiców sportowych*, Warszawa 2013.
- Kałamačka E., *Zdrowie i aktywność ruchowa Polaków a ich patriotyzm według lekarzy (XVI-XIX w.)*, w: *Społeczno-edukacyjne oblicza współczesnego sportu i patriotyzmu. Wychowanie patriotyczne przez sport t. II*, J. Chełmecki (red.), Warszawa 2007, s. 63-68.
- Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 1994.

- Leon XIII, Encyklika *Sapientiae christianae* (Rzym, 10.01.1890).
Parandowski J., *Mitologia*, Warszawa 1959.
Przesmycki P., *Patriotyzm w nauczaniu Kościoła katolickiego*, w: „Annales. Etyka w życiu gospodarczym” 11/2(2008), s. 195-203.
Salij J., *Patriotyzm dzisiaj*, Poznań 2005.
Seremak W., *Patriotyzm nowego człowieka*, w: *Homo novus*, A.J. Nowak, T. Paszkowska (red.), Lublin 2002, s. 325-344.
Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele *Gaudium et spes*, Watykan 1965.
Stowarzyszenie Kibiców Legii Warszawa, *Warszawa i Legia. 90 lat razem*, Warszawa 2006.
Woroniecki J., *Katolicka etyka wychowawcza t. II*, Lublin 1986.
Wroczyński R., *Powszechne dzieje wychowania fizycznego i sportu*, Wrocław 1985.

Strony internetowe:

<http://autorzygazetypolskiej.salon24.pl>
<http://blogmedia24.pl>
<http://deon.pl>
<http://e-civitas.pl>
<http://www.mowimyjak.pl>
<http://niezalezna.pl>
<http://swidnica24.pl>
<http://szyran.republika.pl>
<http://wpolityce.pl>

Słowa kluczowe: patriotyzm, sport, kibice, tożsamość narodowa, wydarzenia sportowe

Key words: patriotism, sport, supporters, national identity, sporting events

Mateusz Pisarek – (ur. 1988), pochodzi z diecezji radomskiej, w 2013 r. uzyskał dyplom magistra teologii, obecnie doktorant katechetyki KUL. Autor książki *Obecność nauczania religii w publicznym systemie oświaty w świetle obowiązującego prawa* i artykułów naukowych z zakresu katechetyki. Zainteresowania: katechetyka, katecheza, sport, polska muzyka chrześcijańska.